

Essi Ihonen

**AINOA
TAIVAS**

wsoy

ESSI IHONEN

AINOA
TAIVAS

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Sivulla 235 on lainattu Apulanta-yhtyeen kappaletta Jumala (sanat Toni Wirtanen)

© Essi Ihonen ja WSOY 2018
ISBN 978-951-0-43100-9
Painettu EU:ssa

Ainon tarinan myötä olen oppinut arvostamaan entistä
enemmän perhettäni, jossa olen saanut kasvaa.
Siksi tämä kirja on omistettu kaikille teille.

I

*Miestä ei ole luotu naisesta, vaan nainen miehestä, eikä
miestä luotu naisen takia vaan nainen miehen takia.*

ENSIMMÄINEN KIRJE KORINTTILAISILLE 11:8-9

Kirja

Raamattu ei ollut esine, se oli Kirja. Näin isä oli opettanut.

Hän opetti minua, veljeäni ja siskoani pärisyttämään tarpeeksi vahvan ärrän suustamme ulos. Kielen liike kitakea vasten oli yksi vahvimista lapsuusmuistoistani. Ainoastaan Suvi oppi riittävän hyvän äänteen, jotta saattoi puhua Kirjasta sen todellisella nimellä.

Kirjan nimeä ei saanut sanoa kotona, ellei tarkoittanut sitä. Mitä sitä? Isä ei kertonut. Minun oppini oli kesken. Nykyään isä päästi minut jo helpommalla.

Kyllä minä parhaani yritin. Muistin miten sormeni kiertivät hameenhelman ympärille. Pinnistelin silmät kiinni, pakotin pienet aivoni pysymään ärrässä ja isän äänessä. Ajatukseni sinkoilivat, ne miettivät koulusta saatuja tehtäviä ja siellä opittua. Ennen kaikkea ne miettivät opettajaa.

Hän oli minusta kaunis ja viisas. Ja mitä kaikkea hän tiesikään. Opetettavista aineista ja meistä kaikista. Hän ymmärsi, miten sai luokan rauhoittumaan, nauramaan ja oppimaan. Tiesin heti haluavani tehdä aikuisena samaa.

Ymmärsin etteivät vanhempani kannustaisi minua opiskelemaan lukiota pidemmälle. Siitä kertoi isän käden läpäsähdys sormiani vasten, kun hameenhelma oli noussut liian

ylös. Poskeni sai osansa isän huomatessa ajatuksieni karkaan muualle. Koskaan hän ei kysynyt, minne.

Valo tiesi pienen salaisuuteni. Isosiskoltani salasin sen.

Nimeni kaikui useimmiten käskyjen joukossa. Aino sitä ja tätä, tuota ja tuolloin, tuonne ja tänne. Askeleeni tottelivat, ne ohjasivat vartaloni äänen suuntaan mieleni jäädessä jonnekin kauemmas. Kenties oman huoneeni nurkkaan, toisen kerroksen pienempään koppiin, jonne sain itseni piilottaa.

Useimmiten kodissamme oli hiljaista. Kello raksutti taiseisesti alakerrassa. Isä käänsi Kirjan tai kirjan sivuja, äiti saattoi hyräillä virttä itsekseen loputtomia pölyjä saalistaessaan. Suvin huoneesta kuului ehkä katoava naurunpyrähdyks.

Toisinaan makasin kuunnellen hengitystäni, varmistakseni että olin elossa. Miettien millaista olisi, jos lattioita pitkin astelisi jalkapareittain minua pienempiä sisaruksia.

Ei minun jälkeeni ketään kuitenkaan tullut. Oli häpeä, etteivät isä ja äiti saaneet aikaiseksi enempää syntymää. Isä kertoi, kuinka he olivat kaikkensa yrittäneet kahdenkymmenenkuuden avioliittovuoden aikana. Äiti ei koskaan maininnut mitään liian vähäisestä lasten määrästä.

Isä oli puhunut samasta asiasta lapsuudestani asti. Muistan muiden kummalliset hymyt, tyrskähdykset kun naurun pidättäminen kasvoi liian vaikeaksi. Äidin kasvot muuttuivat punaisiksi, kun isä aloitti puheensa. En tuolloin ymmärtänyt miksi, nytkin vain hieman enemmän.

Oli synti saada vähän lapsia. Se oli rangaistus. Isä ei osannut kertoa mistä. Hän teki alati töitä saadakseen selville. Siksi hänellä oli pyhät esineensä.

Surun äänet olivat kodissamme vahvat. Isä suri meistä eniten. Toisinaan äänekkäästi käydessään anomassa anteeksi-antoa, aina sunnuntaisin.

Äitikin kävi välillä pyytämässä anteeksi. Hän ei itkenyt, ei ainakaan ääneen. Ehkä hänen puikkonsa itkivät, kun kutoivat uusia ja uusia sukkiä. Äiti oli tyytynyt osaansa. Tai antoi isän surra omasta puolestaan.

Elimme näin. Huivit hiuksien peittona, maanläheisissä väreissä, leuka rinnassa ja aivot tiukasti Jumalassa, lähipiiri seurakunnasta kudottuna. Tässä hiljaisuudessa, johon minun oli vaikea mahtua.

Maailma oli niiden takana. Pelkäsin elämäni karkaavan liian kauaksi, jos en itse pyristelisi irti.

Avioliitto

Isosiskoni Suvi oli menossa naimisiin viikon kuluttua.

»Oikeassa järjestyksessä tämä menee. Ensin Valo, sitten Suvi ja viimeisenä meidän viimeinen, Aino», äiti huokaisi palaten omiin ajatuksiinsa.

Se oli se sana. Viimeinen. Isä nousi tuolistaan ylös ja haki Kirjan syliinsä. Isän silmät rukoilivat pitkin Kirjan sivuja. Tämän alahuuli liikehti, ei itkusta vaan hengestä. Henki oli hengellinen asia, silti aineellinen. Se oli yksi isän tärkeistä materioista.

Yritin keskittyä äidin antamaan reseptiin. Kirjaimet liukkuivat paperilla, enkä ollut saada niistä kiinni.

»Jääkaapissa on kaikki mitä tarvitset», äiti selosti.

»Olehan Aino tarkkana. Yksinkertainenkin ruoka mak-saa!» isä älähti sohvalta.

»Kyllä isä», vastasin ja tartuin ensimmäisenä sipuliin.

Äiti vilkaisi isää hyväksyvästi ja siirtyi sitten toiselle puolelle pöytää.

»Larin saappaat on jo ostettu», isä ilmoitti.

Kirjan lisäksi isälle tärkeä esine oli kumisaappaat.

Isä oli naimisiin mentyään tuonut lapsuudenkodistaan saappaansa eteiseen. Perinne oli jatkunut siitä asti. Saap-

paiden piti olla juuri oikean kokoiset, niihin piti mahtua kunnon sukka. Ei mikään puuvillainen, vaan neulottu villasukka, ilman koristekuvioita. Oikealla puolella oikeaa ja nurjalla puolella nurjaa.

Siten syntyi kestävin tapaus, sanoi isä.

Isoisä oli tuonut miniälleen saappaat heti häyyön jälkeen. Valon kumisaappaat olivat ilmaantuneet eteiseen alle vuosi häistä. Äiti ja isä olivat juhlineet kahdeksatta vuotta avioliitossa, kun Suvi parahti maailmaan. Minä synnyin reilu vuosi Suvin jälkeen.

Myös Valon vaimolla, Leenillä ja heidän ainokaisellaan, Fransilla, oli nykyään omat saappaansa eteisessä.

Larin, Suvin sulhasen, saapaspari odotti autossa. Hääpäivän jälkeisenä aamuna isä nostaisi ne autosta eteiseen, ne korvaisivat Suvin menetetyn immenkalvon.

Posti oli tuonut vastauskuoria seurakunnan jäseniltä sitä mukaa kuin kevät vaihtui kesäksi. Mielestäni se oli paperin tuhlausta, jokainen saapui paikalle poikkeuksetta, ellei jokin sairaus kaatanut patjaan kiinni. Tai synnytyks.

Jatkoin sipulin pilkkomista. Isä vilkuili minua lehtensä takaa. En pyyhkinyt kyöneleitäni iholtani, vaan itkin sen minkä sipulit pakottivat. Isä nyökkäsi tyytyväisenä.

»Aalleet ovat tulossa Suvin häihin», äiti ilmoitti ja raapi vastauskuoria auki.

Siinä yksi suurperhe, jonka isä otti iloisena vastaan, mutta keille rypisti salaa otsaansa. Tämä oli kateellisuuden synty, jota isä ei myöntänyt. Ei ainakaan ääneen.

Pannu kilahdi levyille ja laitoin sen lämpiämään rasvan kanssa.

»Armokin?» isä tuhahti vilkaisten suuntaani.

Lausuttu nimi sai minut säpsähtämään.

Veitsi lipesi sipulia pitkin, jätti sutun ja luiskahti lattialle. Äiti vilkaisi minua. Veri tirskahti haavasta, käärin sormen ensin paperiin ja sitten laastariin. Kumpikaan vanhemmistani ei tehnyt elettäkään auttaakseen minua. Purin huuliani ja jatkoin mekaanista työtä.

Kilpailin sulavan rasvan kanssa sipuleita pilkkoen.

»Armolla on töitä», äiti vastasi ja lakkasi näkemästä minut.

Hoin tomaatteja mielessäni, jotta muistaisin mitä tehdä seuraavaksi.

Äiti jätti vastaukset sikseen ja laski pinossa olevia vauvaneuleita. Hän oli kiinnittänyt niihin hintalappuja keväästä asti. Aikaisemmin äiti oli neulonut vain läheisille ja apua tarvitseville.

En kommentoinut tilannetta. Eikä minun tarvinnut. Isä ja äiti tiesivät minun olevan heidän kanssaan samassa huoneessa, mutta halusivat nuorimmaisestaan hiljaisen version.

Sipuli pilkkoontui veitsen alla äänettömästi. Tiesin miltei siitä tuntui, melkein säälin viatonta olentoa.

Äiti tarkasteli aikaansaannostani, vaatimatonta pastakastiketta, maisteli, sekoitteli ja arvosteli huolella. Hän mietti, mitä kaikkea olisi tehnyt toisin, kenties minussakin.

»Onhan se ihan hyvää», äiti antoi lopulta arvionsa.

»Tietenkin se on! Se on sun resepti ja me ollaan Ainon kanssa seurattu sun ruuanlaittoa niin kauan, kun kumpikin muistaa», Suvi puolusti ruokaani.

Olin kiitollinen sisarelleni. Suvin pakaroihin ulottuva letti heilui eestaas tämän asettellessa lautasia pöytään. Kas-

vot hän piti painettuna alas, sanat mahdollisimman vähäisinä.

»Miten Larin kanssa meni?» äiti kysyi varovaisesti.

»Hyvin, kiitos», Suvi sanoi ja kurkotti ottamaan vesikannua lähyllyltä.

Kesken aterian isä taputti Kirjan kantta, nyökytteli, käveli sitten Suvin luokse, laski kätensä tämän pellavaisen pään päälle ja siunasi lapsensa. Suvi ei liikahtanut. Hän laski kätensä rukoukseen ja odotti.

Minua isä katsoi suoraan silmiin. Narskutin hieman raa'aksi jäänyttä pastaa. Isä nosti kätensä Suvin pään päältä ja asteli luokseni. Käsi oli raskas ja painoi päätäni alas.

Tunsin jokaisen isän hengenvedon sydämessäni, se liikahteli irti tahdistaan ja hakkasi tietä ulos. Lopulta isä nosti kätensä päältäni ja kävi suukottamassa äidin päälakea.

Tuoli narahti isän painon alla, kun tämä istuutui ruokansa ääreen. Kello raksutti, vinkutti hiljaisuuden täytteeksi.

»Me työtöt mennään ostamaan lakanoita huomenna yhdessä», äiti ilmoitti.

Suvi vilkaisi minuun, hymyili nopeasti ja heijastin saman ilmeen kasvoilleni. Olin raahautunut mukaan ostamaan kuppeja, lusikoita, haarukoita ja kaikkea mitä äiti tiesi Suvin tarvitsevan.

Äidin tekemä lista jääkaapin ovesta alkoi olla koluttu loppuun. Kieputin leivänkannikkaa lautasta pitkin, tomaattien kuoret kiertyivät kerälle kuin siilit. Hymyilin mielikuvalle ja nostin katseeni lautasesta ylös.

»Mä voin hoitaa tiskit. Kiitos Aino ruuasta, se oli todella maukasta», Suvi kuiskasi ja antoi hiuksilleni pienen suukon.

Vuodevaatteet

Äiti hyväili alekorin lankoja. Hän nautti langan pinnasta ja sen juoksusta sormissaan. Äiti ei koskaan tehnyt elettä isän nähden. Jos isä oli paikalla, äiti katseli lankoja ja naksutteli sormiaan. Halusin ajatella, että lankojen kautta äiti kutoi oman maailmansa ja salaisimmat haaveensa todeksi.

Ne haaveet, joita äiti oli nuorena kantanut sisällään pyöräillessään koulun ja kotinsa väliä ikivanhalla pyörällään. Eräällä matkalla äidin pyörän rengas oli osunut kiveen, äiti oli kaatunut ja satuttanut samalla kätensä. Isä oli ollut matkalla kotiin, kun huomasit neidon hädässä.

Isä auttoi äidin pystyyn ja saattoi tulevan vaimonsa tämän kotiin. Isä oli jäänyt kahville, ja kahden viikon kuluttua äiti ja isä olivat kihloissa. Puoli vuotta siitä naimisissa. Mitä lie äiti oli ajatellut ojentaessaan leipomaansa pullaa lähes oman isänsä ikäiselle miehelle, joka oli hänen kotiinsa tuppaantunut?

Äiti ei koskaan puhunut tuosta ajasta.

Kävelin varoen vuodevaatteiden ohitse. Pelosta huolimatta olin valinnut häävuoteeni lakanat. Hennon punaiset, tuskin lainkaan punaiset. Kuten alusvaatteeni hääyönäni. Tunsin

pitsin silittävän ihoani varoen sekä haalean punan koristavan ihoani.

En saanut ajatella näin. Kehoni oli astia, joka tuotti maailmaan sekä seurakuntaan uusia jäseniä. Kehoni ei ollut edes minun. Se oli Jumalan, ja kun menisin naimisiin, aviomieheni.

Painoin kynnet kämmeniäni vasten, en hätkähtänyt kivusta tai verestä, jonka vuodin. Ajatukseni olivat syntiä, ja minun tuli rangaista niistä itseäni, lopulta tulisi Jumalan tuomio. Jouduin rankaisemaan itseäni usein, tein sen muilta piilossa. Isän mukaan riitti, että Jumala tiesi minun katuvan, sielullani ja kehollani.

Äiti kertasi suunnitelmaansa jonon edetessä laiskasti. Suvi rutisti lakanoita rintojaan vasten, hymähteli sopiviin väleihin ja vilkuili ympärilleen. Astuin askeleen sivummalle, selailin lehtiä ja teeskentelin erottuvani kaksikosta.

Ulkopuoliset katsoivat ensin äitiä, sitten Suvia ja lopulta minua. Tiesin mitä he ajattelivat, Suvi oli lapsimorsian, joka raahattiin alttarille immenkalvonsa kanssa. Tai ehkä minä ajattelin heidän näkevän meidät niin? Joskus oli vaikeaa erottaa omia mietteitäni isän opettamista ajatuksista, koskivat ne sitten minua, seurakuntaa tai muita ihmisiä.

Tiesin Suvien haluavan naimisiin, vaikka hän olikin vasta 18-vuotias. Hän rakasti Laria ja Lari sisartani. Sitä kukaan ei voinut kieltää.

Selasin lehteä, sivujen tuulahdus viilensi kasvojani. Kasvalla iäkäs herra intti, ettei hänen postikorttinsa ollut mennyt perille. Myyjä yritti kertoa, ettei tämä ollut posti.

»Minä ostin kortin täältä ja postimerkin», mies ärähti.

Suvi vilkaisi minua ja pyöritteli silmiään. Naurahdimme varovaisesti. Äiti kuikuili muita jonoja ja yritti päättää, mikä päästäisi meidät ensimmäisenä kaupasta ulos.

»Lakanat pitää pestä, samoin pyyhkeet. Muuten unohduttavat, kun vuode pitää laittaa kuntoon», äiti tokaisi liian kovaan ääneen.

Pidin katseen tiiviisti lehdessä, kuvat ja teksti sumen-
tuivat yhdeksi pyörteeksi sormien tarratessa lehden sivuille
entistä tiukemmin.

»Aino. Tulehan tänne ja jätä se lehti rauhaan», äiti ko-
mensi minut luokseen.

Laskin lehden takaisin hyllyyn, asetin käteni hameen
taskuihin ja puristin verta imevän nenäliinan kämmeneni
sisään.

Kapiokirstu

Suvin kapiokirstun saranat olivat narsisseet tiheään tahtiin kihlauksesta asti.

Sinne tuotiin kaikkea tarpeellista, pientä ja suurta. Minunkin kirstussani oli tavaroita, suurimmaksi osaksi haalenneita muistoja menneisyydestä. Suvi kokosi omaansa tulevaisuutta.

Suvin lapsuuden pehmolelut olivat jätessäkin käytävällä. Niiden tilalla oli lakanoita, pyyhkeitä, keittiöpyyhkeitä ja kaikkea, mitä äiti tiesi nuorenparin tarvitsevan.

»Onko siellä tilaa?» äiti kysyi Suvilta, joka nyökkäsi. »Hyvä. Ei puutu paljoa.»

Äiti piti keskustelua yllä, kun me Suvin kanssa viikkosimme lakanoita tutulla rutiinilla. Tips tips, tavarat kasaantuivat oikeisiin paikkoihin. Äiti ja isä ottivat lahjat vastaan, siunasivat antajat ja lupasivat muistaa heitä rukouksissaan. Leenin vanhempien tuoman lahjakortin Suvi oli napannut itselleen ja piilottanut omiin kätköihinsä. Äidin ja isän oli vaikea arvostaa lahjaa, jota ei voinut laittaa kaappiin odottamaan käyttöä.

Seurakuntalaiset auttoivat minkä saattoivat.

Näin seurakunnassa oli tapana tehdä. Siitä minä kyllä pidin. Kukaan ei jäänyt yksin, yhden huoli oli kaikkien huoli. Tai ainakin ne huolet, jotka jaettiin.

Suvi piteli lakanasta tiukasti kiinni, nyki sitä suoraksi ja rypisti samalla otsaansa.

»Onks tää jotenkin leikattu vinoon?» Suvi ärähti.

»Ehkä vähän», vastasin ja yritin myötäillä Suvin mielialoja, joista oli nykyään vaikea saada selvää.

Suvi tyytyi vinoon viikkaukseen ja asteli luokseni, tarttui samaan kohtaan lakanasta, mistä olin juuri pidellyt kiinni. Kyykistyin ja tarrasin lattiaa laahaavasta puolesta.

Suvi silitteli viikattua lakanaa katse tiukasti sen valkoisessa pinnassa. Hänen kätensä olivat hellät. Suvi hymyili varovaisesti ja minulta piilossa. Mielessään hän piirsi lakanan pintaan eläviä haaveita tulevaisuudestaan.

Viikkasin tyynyliinat polveani vasten ja asettelin ne muiden tavaroiden sekaan. Selkää ja niskoja särki urakan jäljiltä. Äiti halusi välttämättä tarkistaa jokaisen tavaran kunnon.

»Ne laitetaan erilliseen kassiin ja otetaan mukaan sunnuntaina», äiti komensi ja osoitti lakanoita.

Suvi totteli äidin käskyjä. Minun käteni etsivät tekemistä, jalat kaartuivat ulkosyrjilleen ja yrittivät askeltaa johonkin suuntaan. Projekti edistyi hyvin ja äiti sai ottaa listalta pois taas yhden asian.

Samalla hupeni yksi päivä Suvin kotona olemisesta. Ontto tyhjiys alkoi nakertaa tilaa välistämme. Ote Suvin kädestä ei tuntunut samalta, nauru oli varovaisempaa ja samalla äänekästä, kumpikin meistä pitkitti naurua liiaksi, jottei tarvinnut pohtia mitä sanoisi toiselle.

Tuijotin yhä useammin hänen selkäänsä ja yritin kaivaa siitä esiin tekosyitä poistua paikalta.

»Mä voisin laittaa meille välipalaa», ehdotin kun vatsa ilmoitti nälän tunteesta.

Äiti hymyili isän lukulasien takaa ja nyökkäsi juurikaan nostamatta katsetta repaleisesta vihkostaan.

»Sopii mulle», Suvi ilmoitti ja lähdin helpottuneena ah- taasta huoneesta.

Asettelin leipiä lautasille turhan huolellisesti. Yläkerrasta ei kuulunut puhetta. Vain satunnaisia askeleita tai pientä kirs- kettä, kun jotakin painavaa siirrettiin. Voitelin leivät, aset- telin niiden päälle juustoa ja kurkkua. Puolikas juustopala per leipä, kuten isä nykyään ohjeisti. Äidin tullessa kaupasta hän leikkasi juuston valmiiksi puolikkaaksi ja vahti tarkasti sen käyttöä.

Kahvinkeitin huokaili. Hiljaisuus makoili minua vasten, enkä päässyt siitä irti.

»Aino! Joko on valmista?» äiti huusi ja sai minut säp- sähtämään.

»On joo», kakeltelin ja kaivoin tarjousjugurtit jääkaa- pista esiin.

Suvi palautui omaksi pirteäksi itsekseen kaapiessaan vii- meisiä hedelmänpalasia jugurttipurkin pohjalta.

Olin onnellinen sisareni puolesta. Unohdin kaiken mitä mielessäni hiiviskeli, saatoin elää sisareni kautta hänen elä- määnsä murehtimatta omaani. Pakostakin hymyilin, kun Su- vin yölliset haaveet ja tirsunnat alkoivat viimein toteutua.

Painoin lusikan kitalakea vasten ja maistoin sen metalli- sen maun. Äiti hörppi kahviaan äänekkäästi. Äiti antoi sor-

miensa levätä ja hieroi varovaisesti niiden kovettumia ja paukumia. Suvi katseli ohitseni maailmaa, johon oli astumassa.

»Onkohan tässä nyt kaikki?» Suvi kysyi hataralla äänellä palattuumme yläkertaan.

Vatsaani kipristi polviin asti. Suvin huone tyhjäntyi vauhdilla. Tänne jäisi vuode ja kirjoituspöytä. Ehkä muutama sängyn alle unohtunut paperilappu, ja niiden alta paikoon pinkova hämähäkki.

»Pikkuhiljaa», äiti sanoi.

Suvi jäi kirstunsa ääreen. Suuni ei onnistunut muodostamaan tilanteeseen sopivia sanoja.

»Tarviitko mun apua?»

»En mä taida, kiitos Aino», Suvi sanoi ja vilkaisi minua nopeasti.

Jätin Suvin taakseni. Yritin nähdä sen saman Suvin, jonka kanssa olin juossut itseni läkähdyksiin kesän kuumuudessa, kun jalkamme viimein kantoivat yhtä pitkän matkan.

Kävelin aulan poikki omaan huoneeseeni. Olimme joskus saaneet isältä tiukan käskyn pysyä omilla puolillamme. Ikävä oli ajanut meidät nukkumaan keskellä aulaa ja kädet ylittivät kuvitellun rajan.

Pieni ikäeromme yhdisti meidät tiiviiksi paketiksi lapsuudessa. Muistot tuntuivat salaisuuksilta, kuin salaa mökillä syödyt mansikat, jotka aiheuttivat päivien vatsavaivat. Kaikki se oli yhdessä koettua ja sitoi meidät toisiimme.

Minusta ja Suvista oli tulossa erilliset. Katsoin suljetun oven suuntaan ja huokaisin syvään.

TYTTÄRET OLIVAT SYNTIÄ.

Aino pukeutuu maanläheisiin väreihin ja peittää pitkät, letitetyt hiuksensa huivilla. Hän on 17-vuotias, eikä ole koskaan pitänyt ketään poikaa kädestä, mutta on jo suostunut Armon kosintaan. He kuuluvat molemmat seurakuntaan, jossa ketään ei jätetä yksin ja kaikkeen on selkeä vastaus. Vaikka Armon kiinnostus hivelee itse-tuntoa, Ainoa kauhistuttaa ennalta määrätty elämän-polku - ja yhtäkkiä hän ei ole varma enää mistään. Kestääkö usko asioiden kyseenalaistamista vai sortuuko kaikki? Askel vapauteen on samaan aikaan kaikkein houkuttavin ja pelottavin.

Ainoa taivas on koskettava kasvutarina Ainosta, joka pyristelee irti uskonnollisesta yhteisöstä.

www.wsoy.fi

N84.2

ISBN 978-951-0-43100-9